

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Юридичний факультет

Кафедра аграрного, земельного та екологічного права
імені академіка В.З. Янчука

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи та
розвитку

С.М. Кваша

«26» 05 2021 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні вченої ради юридичного
факультету

Протокол № 11 від «25» 05 2021 р.

О.С. Яра

на засіданні кафедри аграрного, земельного та
екологічного права ім. акад. В. З. Янчука

Протокол № 19 від «21» 05 2021 р.

В.М. Єрмоленко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Проблеми аграрного та земельного права»**

Рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий) рівень

Спеціальність 081 Право

Розробники: д.ю.н., професор О.В. Гафурова, д.ю.н., доцент М.А. Дейнега

КИЇВ – 2021

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Галузь знань	08 Право	
Освітньо-науковий рівень	Третій	
Освітній ступінь	Доктор філософії	
Спеціальність	081 Право	
Освітньо-наукова програма	Право	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсова робота	не передбачено	
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30	30
Практичні, семінарські заняття	30	30
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90	90
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3	3

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

Метою навчальної дисципліни «Проблеми аграрного та земельного права» є ознайомлення із новітніми науково-методологічними підходами до визначення аграрного та земельного права як галузей права; їх співіснування з іншими галузями права України; формування належного рівня знань у сфері правового регулювання аграрних і земельних відносин, зокрема, щодо визначення поняття і змісту таких правовідносин, їх класифікації; тлумачень аграрних та земельних правовідносин в сучасних наукових дослідженнях; їх структури; теоретико-правовий аналіз методів аграрного та земельного права; дослідження принципів вказаних галузей права; звернення до теоретичних аспектів становлення та розвитку системи аграрного та земельного права.

У професійному аспекті завдання навчального курсу є підготовка фахівців, здатних до проведення самостійних наукових досліджень; формулювання теоретичних та практичних висновків і пропозицій на основі аналізу відповідних теоретичних джерел, нормативно-правових актів; здійснення роботи у напрямі імплементації національного аграрного і земельного законодавства до вимог ЄС та стандартів європейського права.

Завданням навчальної дисципліни є аналіз системи чинного аграрного та земельного законодавства, виявлення правових прогалин і колізій, дослідження наукової літератури у галузі аграрного і земельного права з метою продукування власних наукових ідей та практично-орієнтованих інноваційних пропозицій здобувачів у галузі аграрного і земельного права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен знати основні науково-методологічні проблеми теорії аграрного та земельного права; визначення основних категорій та понять, основні наукові здобутки теорії аграрного і земельного права та узагальнення судової практики;

вміти досліджувати теоретичні проблеми аграрного та земельного права; вільно орієнтуватися у чинному законодавстві; давати визначення основних категорій аграрного та земельного права; знаходити колізії та прогалини в законодавстві та вміти їх усунути; застосовувати теоретичні знання і приписи нормативно-правових актів у практичній діяльності; проводити самостійні наукові дослідження; формулювати теоретичні та практичні висновки і пропозиції.

Основними компетентностями, яких повинен набути здобувач після вивчення навчальної дисципліни є:

здатність знаходити, контекстуалізувати та інтерпретувати значну кількість теоретичного та нормативного матеріалу;

набуття глибоких, обґрунтованих фахових знань; детальні або дуже детальні знання спеціальної області дослідження в галузі права у поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної області дослідження;

здатність аналізувати методологічні проблеми галузевих юридичних наук;

набуття глибокого розуміння та здатності використовувати складові та інструментарій доказування в окремих видах юридичних процесів, а також в процесі наукових досліджень в галузі права;

здатність використовувати практичний досвід країн ЄС у вирішенні теоретичних та практичних проблем галузевих юридичних наук;

знання та розуміння предметної області дослідження;

здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в конкретних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального права в професійній діяльності;

здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових та комплексних ідей в межах предметної області дослідження;

здатність розробляти проекти нормативно-правових актів;

набуття спеціалізованих умінь/навичок і методів, необхідних для розв'язання значущих проблем у сфері правового регулювання природоресурсної сфери.

Програмними результатами вивчення навчальної дисципліни є:

глибоке розуміння теорії та методології юридичних досліджень та вміння їх застосовувати для ідентифікації наукових гіпотез та використання у власних наукових дослідженнях та у викладацькій діяльності;

вміння проводити системні наукові дослідження у галузі земельного, аграрного, екологічного, природоресурсного права на принципах академічної культури і добросовісності;

вміння здійснювати пошук, обробку, інтерпретацію інформації з різних джерел для продукування власних наукових ідей та практично-орієнтованих інноваційних пропозицій у сфері права;

застосування ідеї та концепції основних інститутів галузевих юридичних наук для розв'язання завдань наукового дослідження;

вміння формулювати робочі гіпотези та формувати нові наукові дослідницькі результати в обраній сфері;

інтегрування положення галузевих юридичних наук з метою отримання нових науково-обґрунтованих результатів;

аргументування власної точки зору із урахуванням доктринальних положень.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»**

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1. ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ПРАВА

Всього 15 годин

Тема лекційного заняття 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ АГРАРНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

2 години

Становлення та розвиток аграрного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни. Співвідношення аграрного та інших галузей права України. Науково-методологічні підходи до визначення ознак цієї галузі права. Поняття і зміст аграрних правовідносин та їх класифікація. Тлумачення аграрних відносин в сучасних наукових дослідженнях. Поняття аграрних відносин, їх види (майнові, земельні, управлінські, трудові, соціального розвитку села тощо). Теоретичні питання визначення об'єкту аграрних правовідносин.

Методи правового регулювання аграрних відносин. Принципи аграрного права. Поняття і структура системи аграрного права, правові інститути. Їх взаємозв'язок з інститутами цивільного, земельного, трудового, фінансового права тощо. Формування нових аграрно-правових інститутів. Підгалузь у системі аграрного права.

Тема лекційного заняття 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ АГРАРНОГО ПРАВА

2 години

Поняття і система джерел аграрного права України, їх особливості. Теоретико-правове визначення правового звичаю; нормативно-правового акту; правового прецеденту; нормативного договору; міжнародного договору; принципів права; релігійної пам'ятки; природного права.

Поняття «екологізації аграрного законодавства». Основні тенденції розвитку аграрного законодавства. Система аграрного законодавства. Аграрні закони України. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел аграрного права (постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства аграрної політики та продовольства України тощо). Загальна характеристика локальних нормативно-правових актів.

Проблеми адаптації аграрного законодавства України до законодавства ЄС. Загальна характеристика продовольчого, ветеринарного та законодавства у сфері сільського розвитку ЄС.

Тема лекційного заняття 3. **ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА СУБ'ЄКТІВ АГРАРНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

2 години

Поняття та класифікація суб'єктів аграрних правовідносин. Система та повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері сільського господарства. Особливості функціонування навчальних закладів, які здійснюють підготовку кадрів для села (аграрні університети та коледжі, установи УААН, навчально-дослідні господарства) та інші заклади соціальної інфраструктури. Спеціальні органи, які надають консультаційні послуги у сільському господарстві (сільськогосподарська дорадча служба). Правове становище фінансово-кредитних та інших установ, підприємств і організацій, що діють на аграрному ринку (Аграрні біржі, Аграрний фонд, агроторгові доми, кредитні спілки, Аграрний страховий Пул). Роль громадських організацій у сільському розвитку.

Поняття «сільськогосподарський товаровиробник» і «сільськогосподарське підприємство». Особливості правового становища окремих суб'єктів господарювання (агрохолдинги, приватно-орендні підприємства, державні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські кооперативи, фермерські господарства тощо).

Тема лекційного заняття 4. **ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

2 години

Зміст поняття «сільська територія» («сільська місцевість») в українському законодавстві. Їх класифікація та заходи державної підтримки окремих сільських територій. Сільські території за законодавством ЄС. Сталий розвиток сільських територій як система організаційних, економічних, політичних і правових заходів, спрямованих на забезпечення пропорційних і одночасних, незворотних і стабільних прогресивних змін у виробничій, соціальній і екологічній сферах сільської території.

Поняття диверсифікації сільськогосподарського виробництва за законодавством України. Заходи підтримки несільськогосподарських видів діяльності за законодавством ЄС. Правові проблеми стимулювання розвитку вказаних видів діяльності у сільській місцевості, а також забезпечення їх належного правового регулювання. Правове регулювання сільського туризму. Досвід європейських країн у врегулюванні вказаних відносин. Проблеми вдосконалення законодавства в зазначеній сфері. Перспективи забезпечення розвитку художніх промислів у сільській місцевості. Правові проблеми залучення фермерів до робіт у сфері залісення сільськогосподарських земель. Правове регулювання відшкодування втрат

сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії у сільському господарстві.

Тема лекційного заняття 5. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА

2 години

Загальна характеристика законодавства у галузі соціального розвитку сільських територій, його класифікація. Поняття правовідносин соціального розвитку села, їх склад.

Наукові підходи до визначення аграрно-правового інституту соціального розвитку села. Право соціального розвитку села як підгалузь аграрного права.

Соціальна інфраструктура села: поняття, класифікація, заходи державної підтримки. Правові проблеми житлового будівництва і комунального господарства на селі, а також будівництва автомобільних доріг загального користування місцевого значення. Правове регулювання забезпечення селян телекомунікаційними послугами.

Правове регулювання медичного обслуговування селян. Реалізація права селян на доступ до культурних, освітніх, побутових та інших послуг.

Тема лекційного заняття 6. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

2 години

Права та обов'язки операторів ринку харчових продуктів. Правові засади виробництва та обігу харчових продуктів. Загальні гігієнічні вимоги щодо поводження з харчовими продуктами. Правове регулювання державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції.

Правове регулювання виробництва продукції рослинництва. Правове регулювання виробництва продукції тваринництва.

Загальна характеристика правового регулювання генно-інженерної діяльності у відкритій системі. Правові засади державної політики у сфері біотехнологій. Принципи здійснення такої діяльності. Порядок використання, транспортування, зберігання та утилізації ГМО. Правове регулювання використання біотехнологій у тваринництві і рослинництві.

Правові засади державної політики у сфері органічного сільськогосподарського виробництва. Принципи здійснення такої діяльності. Правове регулювання реєстрації операторів, що здійснюють виробництво органічної продукції. Правові питання сертифікації такої продукції. Правові аспекти її маркування. Правові проблеми державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва. Вимоги до органічного виробництва продукції тваринництва і рослинництва.

Тема лекційного заняття 7. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЕС.

3 години

Завдання САП та її напрями. Поняття, методи та принципи САП. Органи, які здійснюють реалізацію САП. Поняття аграрного (сільськогосподарського) права ЄС.

Правовідносини у сфері організації продовольчих (сільськогосподарських) ринків ЄС. Поняття інтервенцій на сільськогосподарському ринку та їх правове регулювання. Стандарти якості сільськогосподарської продукції. Поняття фермерського господарства. Правове регулювання фінансової підтримки фермерських господарств. ЄС. Загальна характеристика продовольчого та ветеринарного законодавства.

Правовідносини у сфері сільського розвитку. Поняття структурної політики ЄС, як складової політики сільського розвитку.

Змістовний модуль 2. ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

Всього 15 годин

Тема лекційного заняття 8. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

2 години

Земельні правовідносини і предмет правового регулювання земельного права. Методи земельного права. Система земельного права. Принципи земельного права. Поняття та види джерел земельного права. Конституція України в системі джерел земельного права. Закони як джерела земельного права. Місце Земельного кодексу України у системі джерел земельного права. Підзаконний нормативно-правовий акт як джерело земельного права. Міжнародні договори як джерела земельного права України. Поняття та види земельних правовідносин. Зміст земельних правовідносин. Суб'єкти земельних правовідносин. Об'єкти земельних правовідносин. Співвідношення понять «земля», «земельна ділянка», «земельні ресурси».

Тема лекційного заняття 9. ПРОБЛЕМИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ

2 години

Поняття права власності на землю та особливості його змісту. Правомочності володіння, користування та розпорядження земельними ділянками. Форми права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Підстави набуття,

перехід та припинення права власності на земельні ділянки. Поняття та основні риси приватизації земельних ділянок. Правові моделі приватизації земельних ділянок. Набуття права власності на земельні ділянки за цивільно-правовими угодами. Перехід права власності на земельні ділянки при відчуженні будівель і споруд. Викуп земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності.

Тема лекційного заняття 10. **ПРОБЛЕМИ ПРАВА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

2 години

Поняття, види та принципи права землекористування. Зміст права землекористування. Суб'єкти та об'єкти права землекористування. Основні права та обов'язки землекористувачів. Право загального землекористування. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам. Особливості землекористування на правах оренди. Порядок укладення договорів оренди землі. Істотні умови договору оренди землі. Зміна, припинення, поновлення договорів оренди землі. Суборенда землі. Право концесійного землекористування та його відмінність від права оренди землі.

Тема лекційного заняття 11. **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ**

2 години

Поняття управління в галузі використання та охорони земель. Поняття функцій управління. Планування використання та охорони земель. Встановлення меж адміністративно-територіальних утворень. Розподіл та перерозподіл земель. Нормування та стандартизація у сфері використання та охорони земель. Моніторинг земель. Контроль за використанням, відтворенням та охороною земель. Ведення Державного земельного кадастру. Землеустрій. Порядок вирішення земельних спорів.

Тема лекційного заняття 12. **ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ**

2 години

Поняття та зміст правового режиму земель. Поділ земель на категорії. Поняття цільового призначення земель. Порядок зміни цільового призначення земельних ділянок. Поняття функціонального використання земель. Особливості правового режиму земель різних категорій.

Тема лекційного заняття 13. **ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ**

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

2 години

Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення. Особливості використання земель сільськогосподарського призначення. Особливості використання меліорованих земель сільськогосподарського призначення. Особливості правової охорони сільськогосподарських земель в Україні.

Тема лекційного заняття 14. ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

3 години

Земельні реформи у зарубіжних країнах. Правове забезпечення відносин власності на землю у зарубіжних країнах. Правове регулювання оренди землі у зарубіжних країнах. Світовий досвід запровадження ринку земель у зарубіжних країнах.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

Назва змістовних модулів і теми	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	всього го	У тому числі				всього го	У тому числі			
л		пр	с	інд	л		пр	с	інд	
Змістовний модуль 1. Проблеми аграрного права										
Тема 1. Теоретичні підходи до розуміння аграрного права як галузі права	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 2. Теоретико-правові підходи до визначення джерел аграрного права	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 3. Проблеми правового становища суб'єктів аграрних правовідносин	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 4. Теоретичні проблеми розвитку сільських територій	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 5. Теоретичні та практичні питання соціального розвитку села	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 6. Правові засади виробництва сільськогосподарської продукції	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 7. Правові засади спільної аграрної політики ЄС	15	3	3	9		15	3	3	9	
Усього годин по модулю 1	75	15	15	45		75	15	15	45	
Змістовний модуль 2. Проблеми земельного права										
Тема 8. Теоретичні проблеми правового регулювання земельних відносин	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 9. Проблеми права власності на землю	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 10. Проблеми права землекористування	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 11. Актуальні проблеми правового регулювання управління в галузі використання та охорони земель	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 12. Теоретичні проблеми правового режиму земель	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 13. Правові проблеми використання та охорони земель сільськогосподарського призначення	10	2	2	6		10	2	2	6	
Тема 14. Позитивний досвід правового регулювання земельних відносин у зарубіжних країнах	15	3	3	9		15	3	3	9	
Усього годин по модулю 2	75	15	15	45		75	15	15	45	
Усього годин	150	30	30	90		150	30	30	90	

**ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні підходи до розуміння аграрного права як галузі права	2
2.	Теоретико-правові підходи до визначення джерел аграрного права	2
3.	Проблеми правового становища суб'єктів аграрних правовідносин	2
4.	Теоретичні проблеми розвитку сільських територій	2
5.	Теоретичні та практичні питання соціального розвитку села	2
6.	Правові засади виробництва сільськогосподарської продукції	2
7.	Правові засади спільної аграрної політики ЄС	3
8.	Теоретичні проблеми правового регулювання земельних відносин	2
9.	Проблеми права власності на землю	2
10.	Проблеми права землекористування	2
11.	Актуальні проблеми правового регулювання управління в галузі використання та охорони земель	2
12.	Теоретичні проблеми правового режиму земель	2
13.	Правові проблеми використання та охорони земель сільськогосподарського призначення	2
14.	Позитивний досвід правового регулювання земельних відносин у зарубіжних країнах	3

Практичне заняття 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ АГРАРНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття аграрного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни.
2. Предмет аграрного права. Поняття і структура аграрно-правових відносин.
3. Зовнішні і внутрішні відносини.
4. Характеристика методів аграрного права.
5. Принципи аграрного права.

6. Основні інститути та система аграрного права.

Завдання для самостійної роботи

6 годин

Завдання 1.

Дайте визначення поняттям:

1. Аграрне право.
2. Предмет аграрного права.
3. Аграрні відносини.
4. Принципи аграрного права.

Завдання 2.

1. Назвіть види суб'єктів аграрних відносин.
2. Дайте визначення об'єктів аграрних відносин.

Завдання 3.

1. Охарактеризуйте правові інститути аграрного права. Їх взаємозв'язок з інститутами цивільного, земельного, трудового, фінансового права.

Практичне заняття 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ АГРАРНОГО ПРАВА

2 години

Питання для опрацювання:

1. Загальна характеристика джерел аграрного права.
2. Конституція України – правова основа джерел аграрного права.
3. Аграрні закони України.
4. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел аграрного права

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

Завдання 1.

1. Класифікуйте джерела аграрного права України.

Завдання 2.

1. Назвіть міжнародні нормативно-правові акти, які входять до системи джерел аграрного права
2. Визначте основні напрями адаптації аграрного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Завдання 3.

Система аграрного законодавства включає:

- а) норми права;
- б) галузі;
- в) закони;
- г) підзаконні акти;
- д) закони та підзаконні акти;
- е) інститути права.

2. Джерела аграрного права поділяються на:

- а) уніфіковані і диференційовані
- б) систематизовані і несистематизовані
- в) дійсні та асоційовані
- г) уніфіковані та систематизовані
- д) диференційовані та уніфіковані

Практичне заняття 3. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА СУБ'ЄКТІВ АГРАРНИХ ПРАВОВІДНОСИН

2 години

Питання для опрацювання:

1. Характеристика учасників сільськогосподарського виробництва як суб'єктів аграрного права.

2. Поняття «сільськогосподарський товаровиробник» і «сільськогосподарське підприємство».

3. Загальні засади створення і державної реєстрації сільськогосподарських підприємств.

4. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських підприємств.

Практичні завдання:

1. З метою відчуження устаткування цеху з виробництва ковбасних виробів, Державне сільськогосподарське підприємство «Авангард» подало до регіонального відділення фонду державного майна України наступні документи: своє звернення стосовно відчуження зазначеного майна, техніко-економічне обґрунтування доцільності відчуження такого майна та напрямів використання коштів: відомості про вартість майна, акт його інвентаризації, акт технічного стану майна. Але регіональне відділення фонду державного майна відмовило підприємству у наданні погодження щодо відчуження державного майна.

Поясніть, чи правомірні дії регіонального відділення ФДМУ. На якому речовому праві закріплюється майно за комерційним державним сільськогосподарським підприємством. Розкрийте порядок відчуження державного майна.

2. Голова фермерського господарства «Баштан» звернувся до районного управління агропромислового розвитку з проханням роз'яснити, який податок він має платити за землю, яка знаходиться в його власності і користуванні на праві оренди?

Вирішить задачу. Якими нормативними актами слід керуватися в даному випадку?

3. Громадянин Мишкін, його дружина та син після ліквідації КСП одержали земельні паї в натурі на праві приватної власності загальної площею 6 га і вирішили створити фермерське господарство, яке було зареєстроване в установленому законом порядку. Голова цього господарства Мишкін закупив чорнобурих лисиць і вирішив побудувати звіроферму. Половину земельних угідь голова господарства планував засіяти конюшиною, щоб у подальшому обмінювати її на м'ясо для годівлі лисиць. Залишки земельної площі було вирішено засіяти насінням лікарських трав і рослин. На реалізацію своєї продукції Мишкін з різними замовниками уклав угоди.

Чи правомірні дії голови фермерського господарства? Дати письмову консультацію.

4. Громадянин Воронін звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому земельної ділянки для ведення фермерського господарства. У зв'язку з дефіцитом сільськогосподарських угідь йому було виділено земельну ділянку на неосвоєній території. Для того щоб почати спорудження житла та сільськогосподарських будівель, Воронін звернувся у банк із проханням надати йому кредит. Банк відмовив, посилаючись на те, що вільних коштів зараз немає.

Чи законна відмова банку? З яких коштів та в якому порядку здійснюється підтримка фермерських господарств у даному випадку.

5. Сім'я Давтян – громадяни Вірменії, переїхали на постійне місце проживання на територію України. Через відсутність іншої роботи Давтян вирішив разом із іншими членами сім'ї займатися веденням особистого селянського господарства. Однак у районній державній адміністрації, куди він звернувся для отримання земельної ділянки, йому відмовили за відсутністю вільних земель, після чого Давтян звернувся до юридичної консультації.

Чи може Давтян отримати земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства? Чи підлягає особисте селянське господарство державній реєстрації? Чи може Давтян та інші члени його сім'ї стати на облік як особи, що шукають роботу (безробітні)? Який правовий режим майна, що використовується для ведення особистого селянського господарства?

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

Завдання 1.

1. Залежно від способу утворення та формування статутного фонду сільськогосподарські підприємства поділяються на...

2. Залежно від форм власності сільськогосподарські підприємства поділяються на.

Завдання 2.

1. Наведіть поняття та ознаки сільськогосподарського товаровиробника і сільськогосподарського підприємства.

Завдання 3.

1. Дайте загальну характеристику засновницьких документів суб'єктів господарювання в сільському господарстві

Завдання 4.

1. Оберіть правильну відповідь:

За Законом України «Про стимулювання розвитку сільського господарства» фізична (юридична) особа, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції, переробкою власновиробленої сільськогосподарської продукції та її реалізацією:

а) це сільськогосподарське підприємство;

б) це сільськогосподарський товаровиробник;

в) це особисте селянське господарство;

г) це сільськогосподарський товаровиробник або сільськогосподарське підприємство

д) це фермерське господарство.

Практичне заняття 4. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

2 години

Питання для опрацювання:

1. Охарактеризуйте соціальний розвиток села як інститут аграрного права.

2. Яким чином у законодавстві визначаються поняття: «сільська територія», «сільський населений пункт».

3. Розкрийте правовий режим об'єктів соціальної інфраструктури села.

4. Правове регулювання житлового будівництва.

5. Розвиток фізичної культури і спорту, культурно-дозвільної діяльності в сільській місцевості, традиційної культури регіонів.

6. Правове забезпечення медичного обслуговування сільських мешканців.

Практичні завдання:

1. Якими пільгами користуються працівники соціальної сфери села: при забезпеченні житлом; при сплаті комунальних послуг.

2. Підготуйте доповідь на тему: правове регулювання сільського зеленого туризму в Україні.

Завдання для самостійної роботи

6 годин

Завдання 1.

Розкрийте порядок передачі об'єктів соціальної інфраструктури до комунальної власності

Завдання 2.

Яким чином здійснюється державна підтримка індивідуального сільського будівництва на селі

Практичне заняття 5. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА

2 години

Питання для опрацювання:

1. Охарактеризуйте соціальний розвиток села як інститут аграрного права.

2. Яким чином у законодавстві визначаються поняття: «сільська територія», «сільський населений пункт».

3. Розкрийте правовий режим об'єктів соціальної інфраструктури села.

4. Правове регулювання житлового будівництва.

5. Розвиток фізичної культури і спорту, культурно-дозвільної діяльності в сільській місцевості, традиційної культури регіонів.

6. Правове забезпечення медичного обслуговування сільських мешканців.

Практичні завдання:

1. Якими пільгами користуються працівники соціальної сфери села: при забезпеченні житлом; при сплаті комунальних послуг.

2. Підготуйте доповідь на тему: правове регулювання сільського зеленого туризму в Україні.

Завдання для самостійної роботи

6 годин

Завдання 1.

Розкрийте порядок передачі об'єктів соціальної інфраструктури до комунальної власності

Завдання 2.

Яким чином здійснюється державна підтримка індивідуального сільського будівництва на селі

Практичне заняття 6. Правові засади виробництва сільськогосподарської продукції

2 години

Питання для опрацювання:

1. Права та обов'язки операторів ринку харчових продуктів.
2. Правові засади виробництва та обігу харчових продуктів.
3. Правове регулювання державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти.
4. Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпечності сільськогосподарської продукції.
5. Правове регулювання виробництва продукції рослинництва.
6. Правове регулювання виробництва продукції тваринництва.
7. Загальна характеристика правового регулювання генно-інженерної діяльності у відкритій системі.
8. Правові засади державної політики у сфері органічного сільськогосподарського виробництва.
9. Правові питання сертифікації і маркування такої продукції.

Практичні завдання:

Задача 1 :

Внаслідок проведення заходів щодо запобігання і ліквідації інфекційного захворювання (пташиний грип) в особистому селянському господарстві Герасименка Васильківською районною ветеринарною службою і підрозділом МНС було знищено 2 тис. голів птиці. Герасименко звернувся з проханням до Васильківської державної адміністрації відшкодувати завдані збитки внаслідок проведених заходів. Районна державна адміністрація відмовила у цьому Герасименко, мотивуючи це тим, що особисте селянське господарство Герасименко не уклало з управлінням агропромислового розвитку договір на вирощування зазначеної кількості голів птиці.

Дайте аргументовану письмову відповідь на такі запитання. Хто і яким чином має відшкодувати завданні збитки особистому селянському

господарству? За рахунок яких коштів відшкодовуються подібні збитки? Який орган визначає напрямки господарської діяльності особистого селянського господарства?

Задача 2

Чи підпадають під дію Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» у частині здійснення державної реєстрації потужностей:

Власники ОСГ та ФГ, які здійснюють діяльність у сфері СЗТ?

Власники ОСГ, які реалізують харчові продукти на ринках та здійснюють діяльність у сфері СЗТ?

Фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які згідно з Національним класифікатором України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009: 2010», прийнятим наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457, здійснюють діяльність з тимчасового розміщення й організації харчування (55. 2. Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання), але не належать до закладів харчування)?

Задача 3

Громадянин, що займається діяльністю у сфері СЗТ звернувся до сільськогосподарської дорадчої служби з наступним питанням:

Мене цікавить можливість легального виробництва та подальшого легального продажу міцних алкогольних напоїв не промислового виробництва, наприклад, для Закарпаття мова може йти про так звану палинку.

З цього приводу два питання:

1) чи можливо це в правовому полі взагалі?

2) якщо так, то що для цього необхідно та якими законодавчо-нормативними актами слід керуватись?

Дайте аргументовану письмову відповідь.

Завдання для самостійної роботи

6 годин

1. Розкрийте яким чином здійснюється правове регулювання вирощування винограду та виробництва вина
2. Визначте яким чином здійснюється правове регулювання виробництва рибної продукції. На підставі яким нормативно-правових актів здійснюється діяльність у сфері аквакультури?
3. Розкрийте порядок правового регулювання органічної продукції рослинництва
4. Які вимоги встановлені законодавством до виробництва органічної продукції тваринництва?

Практичне заняття 7. Правові засади спільної аграрної політики ЄС

3 години

Питання для опрацювання:

1. Загальна характеристика законодавства ЄС у сфері САП на сучасному етапі.
2. Поняття та завдання САП ЄС.
3. Методи та принципи САП.
4. Органи, які здійснюють реалізацію САП.
5. Поняття аграрного (сільськогосподарського) права ЄС.
6. Поняття продовольчих (сільськогосподарських) ринків ЄС.
7. Поняття фермерського господарства. Правове регулювання державної підтримки фермерських господарств ЄС.
8. Загальна характеристика продовольчого законодавства ЄС.
9. Основні нормативно-правові акти у сфері ветеринарної медицини в ЄС.
10. Загальна характеристика політики сільського розвитку за законодавством ЄС.

Практичні завдання:

1. Розкрийте проблеми адаптації аграрного законодавства України до законодавства ЄС.
2. Визначте загальне й особливе у реформуванні аграрних відносин в Україні та ЄС.
3. Проаналізуйте продовольче законодавство ЄС та розкрийте поняття «проста схема виплат» (single payment scheme – SPS) та непов'язана з виробництвом підтримка доходів («decoupled» income support).
- 4.

Завдання для самостійної роботи

9 годин

1. Предмет аграрного (сільськогосподарського) права ЄС.
2. Методи правового регулювання аграрних відносин в ЄС.
3. Правове регулювання інтервенцій на аграрному ринку ЄС.
4. Роль імпортних та експортних субсидій на аграрному ринку ЄС.
5. Охарактеризуйте систему модуляції, яка діє у рамках державної підтримки фермерських господарств.
6. Визначте ознаки системи зустрічних зобов'язань (cross-compliance).
7. Поняття диверсифікації сільськогосподарського виробництва за законодавством ЄС.
8. Правове регулювання залісення сільських територій за законодавством ЄС.

Практичне заняття 8. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття та предмет земельного права. Методи земельного права.
2. Система земельного права.
3. Принципи земельного права.
4. Співвідношення і взаємодія земельного права з іншими галузями правової системи: аграрним, екологічним, фінансовим, господарським, цивільним, адміністративним, кримінальним правом.
5. Земельне право як навчальна дисципліна і галузь науки.
6. Поняття та види джерел земельного права України.
7. Конституція України в системі джерел земельного права.
8. Закони як джерела земельного права.
9. Місце Земельного кодексу України у системі джерел земельного права.
10. Підзаконний нормативно-правовий акт як джерело земельного права.

Практичні завдання:

Задача 1.

У зв'язку із завершенням земельної реформи і приватизації землі Верховна Рада України більшістю від конституційного складу прийняла поданий Кабінетом Міністрів України законопроект щодо внесення змін до Конституції України і виключила зі ст. 13 Конституції України положення про те, що земля є об'єктом права власності Українського народу.

На наступній черговій сесії Верховної Ради України за зазначений законопроект проголосувало дві треті від конституційного складу Верховної Ради України. Проте у групі народних депутатів виникли сумніви щодо законності внесення зазначених змін до ст. 13 Конституції України.

1. Які юридичні ознаки Конституції як джерела земельного права України?
2. Чи не порушила положень чинного законодавства Верховна Рада України, прийнявши законопроект про внесення змін до ст. 13 Конституції України?
3. Підготуйте юридичну консультацію для групи народних депутатів.

Задача 2.

Кабінет Міністрів України 15 червня 2017 р. видав Декрет про внесення змін до Земельного кодексу України, яким скасовувалась заборона на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення іноземцям. В зазначеному Декреті було передбачено, що з метою залучення

іноземних інвестицій в українську економіку Декрет вводиться в дію з 1 січня 2018 р. Декрет був опублікований 9 липня у газеті «Сільські вісті».

Проте 15 липня 2017 р. Президент України видав Указ про зупинення зазначеного Декрету Кабінету Міністрів України як такого, що суперечить ст. 13 Конституції України про право власності на землю Українського народу, і звернувся до Конституційного Суду України з поданням про визнання Декрету про внесення змін до Земельного кодексу України, яким скасовувалась заборона на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення іноземцям, неконституційним.

1. До якого виду джерел земельного права України належать Декрети Кабінету Міністрів України та Укази Президента України?

2. Які нормативно-правові акти у сфері регулювання земельних відносин має право видавати Кабінет Міністрів України та Президент України, яка їх юридична сила та значення?

3. Чи були допущені порушення чинного законодавства Кабінетом Міністрів України та Президентом України і які саме?

4. Вирішіть справу.

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

1. Історичні аспекти формування і розвитку земельного права.
2. Земельна реформа в Україні. Юридичні моделі земельної реформи.
3. Міжнародні договори та угоди в системі джерел земельного права України.
4. Директиви і рішення Європейського Союзу в системі джерел земельного права України.
5. Проблеми застосування судових прецедентів і правових звичаїв з земельному праві України.

Практичне заняття 9. ПРОБЛЕМИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття права власності на землю та особливості його об'єкту.
2. Особливості змісту права власності на землю. Правомочності володіння, користування та розпорядження земельними ділянками.
3. Форми права власності на землю.
4. Право приватної власності на землю.
5. Право державної власності на землю.
6. Право комунальної власності на землю.
7. Право колективної власності на землю.

8. Право власності на землю Українського народу.
9. Особливості права спільної власності на землю.
10. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
11. Підстави набуття, перехід та припинення права власності на земельні ділянки.

Практичні завдання:

Задача 1.

Олексієнко С. вирішив продати належну йому на праві приватної власності земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства, оскільки у зв'язку із погіршенням стану здоров'я більше не міг її обробляти. Він із покупцем земельної ділянки Пакратовим М. звернувся до нотаріуса для посвідчення договору купівлі-продажу. Але приватний нотаріус відмовив у посвідченні даного договору, оскільки, на його думку, відповідно до чинного законодавства забороняється відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, і такий договір буде недійсним. Тоді Олексієнко С. запропонував обміняти земельну ділянку на автомобіль Панкратова М. із доплатою, але і в посвідченні даного договору їм було відмовлено нотаріусом.

Громадяни звернулись за роз'ясненнями до районного відділу земельних ресурсів.

1. На яких положеннях земельного законодавства базується відмова нотаріуса посвідчити договори?
2. На які земельні ділянки розповсюджується заборона щодо їх відчуження? Які наслідки укладення угод із порушенням цієї заборони?
3. Дати відповідь громадянам.

Задача 2.

Громадянка Охріменко Г. на земельній ділянці, переданій їй на праві приватної власності для обслуговування жилого будинку і господарських споруд (присадибній ділянці), встановила торговий кіоск. Під час проведення перевірки старший державний інспектор з використання та охорони земель склав протокол про притягнення громадянки до відповідальності у вигляді штрафу за використання земельної ділянки не за цільовим призначенням та за самочинне будівництво. Крім того, громадянка Охріменко Г. була попереджена про те, що у випадку неусунення даних порушень її позбавлять права власності на земельну ділянку.

Охріменко Г. оскаржила постанову державного інспектора про притягнення її до відповідальності до суду. Вона вважає, що як власниця має право будувати на земельній ділянці.

1. Які права та обов'язки мають власники земельних ділянок?
2. Чи мають місце в даному випадку порушення земельного законодавства?
3. В яких випадках передбачено припинення права власності на

земельну ділянку? Який порядок примусового припинення права на земельну ділянку?

4. Вирішити справу.

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

1. Земля як об'єкт права власності.
2. Права та обов'язки власників землі.
3. Юридичні гарантії права власності на землю.
4. Юридичний захист права власності на землю.
5. Територіальна громада як суб'єкт права власності на землю.
6. Право власності на землю Українського народу.
7. Суб'єктно-об'єктний склад права колективної власності на землю.

Практичне заняття 10. ПРОБЛЕМИ ПРАВА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття, види та принципи права землекористування.
2. Зміст права землекористування. Суб'єкти та об'єкти права землекористування.
3. Основні права та обов'язки землекористувачів.
4. Право загального землекористування.
5. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам.
6. Особливості землекористування на правах оренди.
7. Порядок укладення договорів оренди землі. Істотні умови договору оренди землі.
8. Зміна, припинення, поновлення договорів оренди землі.
9. Суборенда землі.
10. Право концесійного землекористування та його відмінність від права оренди землі.

Практичні завдання:

Задача 1.

Міським жителям 2000 р. були надані в оренду строком до 2020 р. земельні ділянки площею по 0,03 га для індивідуального городництва. У 2017 р. громадяни звернулися до сільської ради про передачу їм у приватну власність вказаних земельних ділянок, посилаючись на Закон України «Про оренду землі», за яким орендарі мають переважне право на отримання орендованої земельної ділянки у власність.

Як вирішити цю справу?

Задача 2.

Бондаренко О. успадкував від Гришиної В. житловий будинок разом із присадибною земельною ділянкою. При цьому будинок перебував у власності спадкодавця, а земельна ділянка – у постійному користуванні. Отримавши у нотаріуса відповідні документи на спадщину, Бондаренко О. звернувся до реєстратора з метою реєстрації права власності на майно. Проте у реєстрації права постійного користування земельною ділянкою йому було відмовлено на підставі того, що відповідно до ЗК України він не входить до кола суб'єктів права постійного землекористування. Вважаючи свої права порушеними та мотивуючи це тим, що до спадкоємця переходять усі права спадкодавця, Бондаренко О. звернувся до суду з позовом про визнання за ним права постійного користування присадибною земельною ділянкою. Проте суд у задоволенні його вимог відмовив, посилаючись на п. 6 Перехідних положень Земельного кодексу України. Громадянин звернувся до апеляційного суду.

Як вирішити цю справу?

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

1. Вищі навчальні заклади як суб'єкти права постійного користування землею.
2. Співвласники багатоквартирного будинку як суб'єкти права постійного користування землею.
3. Істотні умови договору оренди земельної ділянки.
4. Право на користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
5. Право на користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).
6. Право загального землекористування.

Практичне заняття 11. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття управління в галузі використання та охорони земель, система органів управління.
2. Поняття функцій управління.
3. Планування використання та охорони земель.

4. Встановлення меж адміністративно-територіальних утворень.
5. Розподіл та перерозподіл земель.
6. Нормування та стандартизація у сфері використання та охорони земель.
7. Моніторинг земель.
8. Контроль за використанням, відтворенням та охороною земель.
9. Ведення державного земельного кадастру.
10. Землеустрій.
11. Порядок вирішення земельних спорів.

Практичні завдання:

Задача 1.

У листопаді 2018 р. Державна екологічна інспекція спільно з органами Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України здійснили перевірку стану земельної ділянки, наданої у приватну власність громадській організації «Подільські краєвиди» під індивідуальну забудову та обслуговування житлового будинку. Під час перевірки на окремих ділянках виявлено факти вирубки насаджень (сосни, осики та верби), активно здійснюється підготовка до проведення роботи з гідронамиву території.

За результатами перевірки видано припис директору громадської організації «Краєвид» Зам'ялову О. про суворе дотримання вимог земельного та екологічного законодавства, меж відведеної під гідронамив ділянки в зоні виконання робіт засобами гідромеханізації, недопущення змиву пально-мастильних матеріалів у водні об'єкти та пошкодження дерев, що зростають за межами зазначеної ділянки, в процесі проведення гідронамиву територій.

У відповідь на це громадянин Зам'ялов О. звернувся до прокурора з вимогою скасувати припис як такий, що суперечить вимогам Земельного кодексу України в питаннях розмежування повноважень органів контролю, адже такі приписи, на його думку, мають право вносити лише органи Держгеокадастру.

1. Які функції управління в галузі використання, охорони та відтворення земель згідно з чинним законодавством мають право здійснювати зазначені вище органи управління?

2. Яке рішення прийме прокурор?

3. Вирішити справу.

Задача 2.

Група жителів смт Ковалів звернулася до Конституційного Суду України із заявою про визнання неконституційним рішення Ковалівської селищної ради про надання в оренду земельної ділянки для будівництва автозаправної станції. Вони вважають, що будівництво такої автозаправки в

центрі селища порушує їх конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, передбачене ст. 50 Конституції України.

Конституційний Суд України своєю постановою відмовив у порушенні конституційного провадження, оскільки конституційне звернення не відповідає вимогам, передбаченим п. 4 ч. 2 ст. 42 та ст. 94 Закону України «Про Конституційний Суд України».

1. Який правовий статус Конституційного Суду України у сфері регулювання земельних відносин?

2. Які повноваження Конституційного Суду України у сфері регулювання земельних відносин?

3. Яка юридична сила актів Конституційного Суду України у сфері земельних відносин?

4. Хто має право звертатись із конституційним поданням та конституційним зверненням до Конституційного Суду?

5. Куди жителям смт Ковалів необхідно звернутись за захистом своїх прав?

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

1. Поняття і класифікація функцій органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері земельних відносин.

2. Землеустрій як функції державного і самоврядного регулювання земельних відносин.

3. Державний і самоврядний контроль у сфері регулювання земельних відносин.

4. Містобудівна документація та її юридичне значення у здійсненні планування територій як функції органів державної влади та місцевого самоврядування.

5. Інвентаризація земель: поняття, юридичне значення, підстави та порядок проведення.

6. Межування земель: поняття, види і юридичне значення.

7. Нормативна грошова оцінка земель як складова державного земельного кадастру.

8. Економічна оцінка земель: поняття і юридичне значення.

Практичне заняття 12. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття та зміст правового режиму земель.

2. Поділ земель на категорії.

3. Поняття цільового призначення земель.

4. Порядок зміни цільового призначення земельних ділянок. Поняття функціонального використання земель.

5. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.

6. Особливості використання земель сільськогосподарського призначення.

7. Особливості використання меліорованих земель сільськогосподарського призначення.

8. Особливості правової охорони сільськогосподарських земель в Україні.

Практичні завдання:

Задача 1.

Фермерське господарство згідно зі ст.ст. 56, 59 ЗК України отримало у власність замкнену земельну ділянку лісогосподарського призначення площею 5 га, вкриту лісом, та природну водойму в 3 га. Незабаром голова господарства розпорядився огородити ділянку, зайняту лісом, та заборонив громадянам купатися й ловити рибу у водоймі, пояснивши це тим, що за цивільним законодавством він, як власник лісу і водойми, може на свій розсуд розпоряджатися належним йому майном.

1. Дайте аналіз дій фермера, керуючись Цивільним, Земельним, Водним та Лісовим законодавством України.

Задача 2.

Згідно з рішенням облдержадміністрації у межах міста за рахунок орних земель сільськогосподарського призначення тютюновій фабриці під забудову було передано 30 га землі, яка використовувалася громадянами для індивідуального городництва. Вважаючи свої права порушеними, вони звернулися до суду про визнання рішення облдержадміністрації незаконними.

1. Як вирішити цю справу?

Задача 3.

Нікіфоров М. звернувся до суду з позовом про розірвання договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення в односторонньому порядку до закінчення строку. Свої вимоги він мотивував тим, що орендар не дотримується правил сівозмін, здійснює використання земельної ділянки із підвищеним техногенним навантаженням, безпідставно вносить неконтрольовану кількість пестицидів, не вживає заходів для підтримання земельної ділянки у стані, придатному для її подальшого використання.

Суд, вважаючи ці підстави недостатніми, відмовив у задоволенні позовних вимог.

1. Чи правильне рішення суду?

Задача 4.

Виконуючи рішення суду, виконавча служба вилучила у Мирний С. земельну ділянку, призначену для ведення фермерського господарства, та реалізувала її. Новий власник одразу взявся до її обробки та подальшого використання.

У свою чергу Мирний С. звернувся до суду з вимогою визнати дії виконавчої служби незаконними й такими, що суперечать п. 15 Перехідних положень ЗК України, оскільки вважав вищезазначені дії виконавчої служби відчуженням у нього земельної ділянки, яке заборонено здійснювати будь-яким шляхом. Також він просив повернути земельну ділянку із чужого незаконного користування.

1. Яке рішення має прийняти суд?

Завдання для самостійної роботи:

6 годин

1. Правовий режим сільськогосподарських земель як об'єкта права власності Українського народу і основного національного багатства.
2. Юридична природа пріоритету використання сільськогосподарських земель для сільського господарства.
3. Функціональне використання сільськогосподарських земель.
4. Особливості правового режиму окремих видів сільськогосподарських угідь (рілля, пасовища, сінокоси, перелоги).
5. Особливості правового режиму ґрунтів.
6. Правовий режим меліорованих земель.
7. Мораторій на відчуження сільськогосподарських земель: поняття, юридична природа і значення.

Практичне заняття 13. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

2 години

Питання для опрацювання:

1. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості використання земель сільськогосподарського призначення.
3. Особливості використання меліорованих земель сільськогосподарського призначення.
4. Особливості правової охорони сільськогосподарських земель в Україні.

Практичні завдання:

Задача 1.

Фермерське господарство згідно зі ст.ст. 56, 59 ЗК України отримало у власність замкнену земельну ділянку лісогосподарського призначення площею 5 га, вкриту лісом, та природну водойму в 3 га. Незабаром голова господарства розпорядився огородити ділянку, зайняту лісом, та заборонив громадянам купатися й ловити рибу у водоймі, пояснивши це тим, що за цивільним законодавством він, як власник лісу і водойми, може на свій розсуд розпоряджатися належним йому майном.

1. Дайте аналіз дій фермера, керуючись Цивільним, Земельним, Водним та Лісовим законодавством України.

Задача 2.

Згідно з рішенням облдержадміністрації у межах міста за рахунок орних земель сільськогосподарського призначення тютюновій фабриці під забудову було передано 30 га землі, яка використовувалася громадянами для індивідуального городництва. Вважаючи свої права порушеними, вони звернулися до суду про визнання рішення облдержадміністрації незаконними.

1. Як вирішити цю справу?

Задача 3.

Нікіфоров М. звернувся до суду з позовом про розірвання договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення в односторонньому порядку до закінчення строку. Свої вимоги він мотивував тим, що орендар не дотримується правил сівозмін, здійснює використання земельної ділянки із підвищеним техногенним навантаженням, безпідставно вносить неконтрольовану кількість пестицидів, не вживає заходів для підтримання земельної ділянки у стані, придатному для її подальшого використання.

Суд, вважаючи ці підстави недостатніми, відмовив у задоволенні позовних вимог.

1. Чи правильне рішення суду?

Задача 4.

Виконуючи рішення суду, виконавча служба вилучила у Мирний С. земельну ділянку, призначену для ведення фермерського господарства, та реалізувала її. Новий власник одразу взявся до її обробки та подальшого використання.

У свою чергу Мирний С. звернувся до суду з вимогою визнати дії виконавчої служби незаконними й такими, що суперечать п. 15 Перехідних положень ЗК України, оскільки вважав вищезазначені дії виконавчої служби відчуженням у нього земельної ділянки, яке заборонено здійснювати будь-

яким шляхом. Також він просив повернути земельну ділянку із чужого незаконного користування.

1. Яке рішення має прийняти суд?

Завдання для самостійної роботи:

1. Правовий режим сільськогосподарських земель як об'єкта права власності Українського народу і основного національного багатства.
2. Юридична природа пріоритету використання сільськогосподарських земель для сільського господарства.
3. Функціональне використання сільськогосподарських земель.
4. Особливості правового режиму окремих видів сільськогосподарських угідь (рілля, пасовища, сінокоси, перелоги).
5. Особливості правового режиму ґрунтів.
6. Правовий режим меліорованих земель.
7. Мораторій на відчуження сільськогосподарських земель: поняття, юридична природа і значення.

Практичне заняття 14. ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

3 години

1. Земельні реформи у зарубіжних країнах.
2. Правове забезпечення відносин власності на землю у зарубіжних країнах.
3. Правове регулювання оренди землі у зарубіжних країнах.
4. Світовий досвід запровадження ринку земель у зарубіжних країнах.

Практичні завдання:

1. Визначте юридичну природу сучасного земельного права зарубіжних країн.
2. Дайте характеристику предмета земельно-правового регулювання у зарубіжних країнах.
3. Які методи правового регулювання земельних відносин представлені у державах різних правових систем?
4. Охарактеризуйте функціональне призначення земельного права зарубіжних країн.
5. Проаналізуйте взаємозв'язок земельного права з іншими галузями права у зарубіжних країнах.
6. Дайте характеристику земельних правовідносин у теорії земельного права зарубіжних правових доктрин.

7. Проаналізуйте еволюцію земельних правовідносин у зарубіжних країнах різних правових систем.
8. Назвіть суб'єктів земельних правовідносин у зарубіжних країнах.
9. Визначте зміст земельних правовідносин у державах різних правових систем.
10. Охарактеризуйте підстави виникнення, зміни і припинення земельних правовідносин у зарубіжних країнах.
11. Визначте поняття, особливості та проведіть класифікацію джерел земельного права у зарубіжних країнах різних правових систем сучасності.
12. Проаналізуйте конституційні засади регулювання земельних відносин у державах різних правових систем.

Завдання для самостійної роботи:

9 годин

1. Розкрийте правові аспекти обігу земельних ділянок у зарубіжних країнах.
2. В яких формах здійснюється обігу земельних ділянок у зарубіжних країнах?
3. Проаналізуйте механізми регулювання обігу земельних ділянок у державах різних правових систем.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ
для визначення рівня засвоєння знань
з навчальної дисципліни
«ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

1. Аграрне право як самостійна галузь права.
2. Аграрні правовідносини: поняття, види і особливості.
3. Історія виникнення і розвиток аграрного законодавства в Україні.
4. Загальна характеристика джерел аграрного права. Особливості їх класифікації.
5. Конституція та закони України як джерела аграрного права
6. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел аграрного права
7. Роль локальних нормативно-правових актів у регулюванні діяльності аграрних суб'єктів господарювання.
8. Порядок створення та припинення діяльності сільськогосподарських підприємств.
9. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств.
10. Система і повноваження органів, які здійснюють державне регулювання сільського господарства.
11. Повноваження, структура та функції Міністерства розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України.
12. Повноваження органів контролю в сільському господарстві
13. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного законодавства.
14. Особливості правового становища сільськогосподарських товариств.
15. Правове становище державного комерційного сільськогосподарського підприємства.

16. Правове становище виробничих сільськогосподарських кооперативів.
17. Правове становище обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів
18. Правове становище фермерських господарств в Україні.
19. Правове регулювання трудових відносин в фермерському господарстві
20. Правове регулювання державної підтримки фермерських господарств
21. Правове регулювання ведення особистих селянських господарств.
22. Правове регулювання приватизації в АПК.
23. Приватизація майна несільськогосподарських підприємств АПК
24. Приватизація майна радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств.
25. Особливості приватизації майна в окремих галузях сільського господарства.
26. Правове регулювання паювання майна недержавних сільськогосподарських підприємств.
27. Правове регулювання паювання землі недержавних сільськогосподарських підприємств.
28. Правове регулювання аграрного ринку, його інфраструктура
29. Правове становище Аграрного фонду.
30. Правове становище Аграрної біржі України.
31. Правове регулювання діяльності оптових сільськогосподарських ринків
32. Правове регулювання ринку зерна в Україні.
33. Державне регулювання ринку зерна та формування зернових ресурсів.
34. Правове регулювання декларування та зберігання зерна.
35. Порядок здійснення заставних закупівель зерна.
36. Порядок здійснення форвардних закупівель зерна.
37. Правове забезпечення формування ринку сільськогосподарської техніки
38. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств.
39. Договори у сфері виробничого обслуговування сільськогосподарських підприємств.
40. Контрактація як один із договорів на реалізацію сільськогосподарської продукції.
41. Договори кредитування сільськогосподарських підприємств.
42. Правове регулювання оренди земель сільськогосподарського призначення.
43. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

44. Правове забезпечення виробництва високоякісних та екологічно безпечних продуктів харчування.
45. Правове регулювання страхування в АПК.
46. Правове регулювання оподаткування сільськогосподарських підприємств
47. Особливості регулювання трудових відносин в АПК.
48. Організаційно-правове забезпечення соціального розвитку села.
49. Правове регулювання сільського зеленого туризму.
50. Розвиток дорадчих служб на селі.
51. Правове регулювання племінної справи в тваринництві.
52. Правове регулювання державної реєстрації та ідентифікації тварин.
53. Правове регулювання ветеринарної медицини.
54. Правове регулювання виробництва ветеринарних препаратів, кормів та добавок.
55. Правове регулювання ветеринарного обслуговування.
56. Правове регулювання державного ветеринарно-санітарного контролю
57. Правове регулювання виробництва та реалізації м'яса
58. Правове регулювання виробництва та реалізації молока.
59. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі.
60. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
61. Правове регулювання виноградарства та виноробства
62. Правове регулювання виробництва і реалізації цукру.
63. Правове регулювання виробництва та реалізації алкоголю і тютюну.
64. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.
65. Правове забезпечення підготовки кадрів для села.
66. Правова охорона прав на сорти рослин
67. Правове регулювання бджільництва
68. Правове регулювання карантину рослин
69. Правове регулювання вирощування наркотичних рослин
70. Правове регулювання насінництва та розсадництва
71. Правове регулювання захисту рослин
72. Правова охорона ґрунтів у сільському господарстві.
73. Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства
74. Правове регулювання охорони праці в сільському господарстві.
75. Правове регулювання запровадження у виробництво сільськогосподарської продукції генетично-модифікованих організмів
76. Поняття та предмет земельного права.
77. Методи правового регулювання земельних відносин.
78. Система земельного права.

79. Принципи земельного права.
80. Міжнародні та національні стандарти, що використовуються при вивченні дисципліни «Земельне право».
81. Поняття та види джерел земельного права України.
82. Конституція України в системі джерел земельного права.
83. Закони як джерела земельного права.
84. Підзаконні акти як джерела земельного права.
85. Роль судової практики у регулюванні земельних відносин.
86. Поняття, мета, завдання та напрями земельної реформи.
87. Поняття та види земельних правовідносин.
88. Елементи земельних правовідносин.
89. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.
90. Поняття права власності на землю.
91. Зміст права власності на землю.
92. Суб'єкти та об'єкти права державної власності на землю.
93. Суб'єкти та об'єкти права комунальної власності на землю.
94. Суб'єкти та об'єкти права приватної власності на землю.
95. Особливості права спільної власності на землю.
96. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
97. Купівля-продаж та міна земельних ділянок.
98. Дарування та спадкування земельних ділянок.
99. Передача земельних ділянок в іпотеку.
100. Перехід права власності на земельні ділянки при відчуженні будівель і споруд.
101. Особливості набуття за цивільно-правовими угодами права власності на земельні ділянки державної та комунальної власності.
102. Особливості викупу земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб.
103. Поняття та основні риси приватизації земельних ділянок.
104. Загальна характеристика безоплатного набуття права власності на земельні ділянки державної та комунальної власності (приватизація землі).
105. Приватизація громадянами України земельних ділянок у власність із земель запасу («повна процедура»).
106. Приватизація земельних ділянок, наданих раніше у користування громадянам («спрощена процедура»).
107. Приватизація земельних ділянок юридичними особами.
108. Приватизація земельних ділянок для ведення фермерського господарства.
109. Правова природа права на земельну частку (пай), відмінність паю від земельної ділянки.
110. Реалізація права на земельну частку (пай).
111. Порядок паювання земель колективної власності.
112. Порядок паювання земель державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ і організацій.

113. Поняття та види права землекористування.
114. Зміст права землекористування.
115. Порядок надання земельних ділянок у постійне користування юридичним особам.
116. Особливості землекористування на правах оренди.
117. Порядок укладення договорів оренди землі.
118. Істотні умови договору оренди землі.
119. Зміна, припинення, поновлення договорів оренди землі.
120. Особливості суборенди землі.
121. Право концесійного землекористування та його відмінність від права оренди землі.
122. Основні права та обов'язки землекористувачів.
123. Право добросусідства.
124. Поняття і загальна характеристика обмежень та обтяжень прав на землю.
125. Поняття та види земельних сервітутів.
126. Підстави та порядок встановлення земельних сервітутів.
127. Підстави та порядок припинення земельних сервітутів.
128. Поняття емфітевзису і суперфіцію.
129. Підстави встановлення та припинення емфітевзису.
130. Підстави встановлення та припинення суперфіцію.
131. Поняття та види грошової оцінки земельних ділянок.
132. Поняття та форми плати за землю в Україні.
133. Правові підстави та порядок сплати земельного податку.
134. Платники земельного податку.
135. Поняття та форми орендної плати за земельні ділянки.
136. Орендна плата за землі державної та комунальної власності.
137. Поняття та принципи державної реєстрації прав на земельні ділянки.
138. Стадії державної реєстрації прав на земельні ділянки.
139. Особливості державної реєстрації окремих видів прав на земельні ділянки.
140. Поняття державної реєстрації земельних ділянок.
141. Порядок ведення Поземельної книги.
142. Порядок присвоєння кадастрового номера земельній ділянці.
143. Поняття управління у галузі використання та охорони земель.
144. Поняття державного земельного кадастру та порядок його ведення.
145. Зміст правовідносин у сфері землеустрою.
146. Встановлення (відновлення) земельних ділянок в натурі (на місцевості).
147. Встановлення меж адміністративно-територіальних утворень.
148. Контроль за використанням, відтворенням та охороною земель.
149. Порядок здійснення моніторингу земель.
150. Поняття та зміст правової охорони земель.
151. Суб'єкти та об'єкти правової охорони земель.

152. Захист сільськогосподарських та лісогосподарських угідь від необґрунтованого вилучення для інших потреб.

153. Консервація деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

154. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів.

155. Поняття та види юридичної відповідальності за земельні правопорушення.

156. Адміністративна відповідальність за земельні правопорушення.

157. Кримінальна відповідальність за злочини у галузі земельних відносин.

158. Майнова відповідальність за порушення земельного законодавства.

159. Господарсько-правова відповідальність за земельні правопорушення.

160. Земельно-правова відповідальність.

161. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

162. Поняття цільового і функціонального використання земель.

163. Порядок зміни цільового призначення земельних ділянок.

164. Поняття та зміст правового режиму земель.

165. Правові засади поділу земель на категорії.

166. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.

167. Правове забезпечення пріоритету сільськогосподарських земель.

168. Суб'єкти прав на землі сільськогосподарського призначення.

169. Право власності на землі сільськогосподарського призначення.

170. Особливості використання земель сільськогосподарського призначення.

171. Правове забезпечення використання техногенно забруднених земель.

172. Правове забезпечення консервації земель.

173. Правове забезпечення рекультивації порушених земель.

174. Особливості правового режиму ґрунтів в Україні.

175. Правова охорона ґрунтів та інших сільськогосподарських угідь.

176. Особливості правової охорони меліорованих земель.

177. Поняття та склад земель лісогосподарського призначення, їх співвідношення з поняттям «ліс».

178. Відмежування земель лісогосподарського призначення від земельних ділянок під нелісовими насадженнями.

179. Поняття лісового сервітуту.

180. Суб'єкти прав на землі лісогосподарського призначення.

181. Право власності на землі лісогосподарського призначення.

182. Права на користування землями лісогосподарського призначення.

183. Особливості правової охорони земель лісогосподарського призначення.

184. Поняття та склад земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

185. Суб'єкти прав на землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

186. Особливості здійснення права власності на землі природно-заповідного фонду.

187. Особливості використання земель природно-заповідного фонду.

188. Особливості використання земель іншого природоохоронного призначення.

189. Поняття та склад земель водного фонду.

190. Правові форми використання земель водного фонду.

191. Правовий режим окремих різновидів земель водного фонду.

192. Особливості здійснення права власності на землі водного фонду.

193. Особливості здійснення прав на користування землями водного фонду.

194. Особливості правової охорони земель водного фонду в Україні.

195. Поняття та склад земель оздоровчого та рекреаційного призначення.

196. Суб'єкти прав на землі оздоровчого та рекреаційного призначення.

197. Особливості використання земель оздоровчого та рекреаційного призначення.

198. Поняття та склад земель історико-культурного призначення.

199. Суб'єкти прав на землі історико-культурного призначення.

200. Особливості використання земель історико-культурного призначення.

201. Поняття земель житлової та громадської забудови. Співвідношення понять «землі населених пунктів» та «землі житлової та громадської забудови».

202. Поняття склад та функціональне використання земель населених пунктів.

203. Правова охорона земель населених пунктів.

204. Поняття земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

205. Правовий режим земель авіаційного транспорту.

206. Правовий режим земель залізничного транспорту.

207. Правовий режим земель морського транспорту.

208. Правовий режим земель річкового транспорту.

209. Правовий режим земель автомобільного транспорту.

210. Особливості використання земель промисловості.

211. Особливості використання земель зв'язку.

212. Особливості використання земель енергетичної системи.

213. Особливості використання земель оборони.

ТИПОВЕ ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ
для визначення рівня засвоєння знань
з навчальної дисципліни
«ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

Білет № 1

Екзаменаційні запитання:

1. Предмет і метод правового регулювання земельного права.
2. Істотні умови договору оренди землі.

Тестові завдання:

1. Вставте пропущене слово:

... – найважливіша частина навколишнього природного середовища, основний засіб виробництва у сільському господарстві, а також просторова база для розміщення галузей народного господарства.	<i>(у бланку відповідей подати слово)</i>
--	---

2. Встановіть відповідність між поняттям та його визначенням:

А	сервітут	1	право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб;
В	суперфіцій	2	право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою;
С	емфітевзис	3	право користування чужою земельною ділянкою для забудови.

3. Зони санітарної охорони встановлюються навколо:

1	об'єктів природно-заповідного фонду;
2	геодезичних пунктів;
3	джерел водопостачання;

4	шкідливих підприємств (наприклад, підприємства хімічної та металургійної промисловості);
5	військових об'єктів;
6	особливо захисних лісових ділянок.

4. Розмір реєстраційного внеску визначається виконавцем і не може перевищувати ... відсотків розміру мінімальної заробітної плати на дату публікації оголошення про проведення земельних торгів.

1	10;
2	20;
3	30;
4	40;
5	50.

5. Вставте пропущене словосполученням:

... – єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну та якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами.	(у бланку відповідей подати словосполученням)
--	---

6. В який строк з моменту подання заяви про реєстрацію земельної ділянки державний кадастровий реєстратор має перевірити відповідність документів вимогам, визначеним законодавством, та за результатами перевірки внести відомості до Державного земельного кадастру або прийняти рішення про відмову у внесенні таких відомостей?

1	не пізніше 5 днів;
2	не пізніше 7 днів;
3	не пізніше 14 днів;
4	до 1 місяця.

7. Вставте пропущене словосполученням:

... – капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений за встановленими і затвердженими нормативами.	(у бланку відповідей подати словосполученням)
--	---

8. Правовою основою справляння плати за землю, що визначає об'єкти плати, платників, ставки обчислення тощо, є ...

(у бланку відповідей надати відповідь)
--

9. Розмір орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності встановлюється у договорі оренди, але річна сума платежу не може бути меншою ....

1	1 % нормативної грошової оцінки;
2	3 % нормативної грошової оцінки;
3	5 % нормативної грошової оцінки;
4	розміру земельного податку.

10. Земельний податок юридичними особами сплачується щомісяця протягом ... календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

1	7;
---	----

2	14;
3	20;
4	30.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні, наочні, практичні методи;
- індуктивні методи і дедуктивний метод;
- репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові методи;
- навчальна робота під керівництвом, самостійна робота.

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

– методи стимулювання інтересу до навчання (створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу, пізнавальні ігри, навчальні дискусії, аналіз життєвих ситуацій);

– методи стимулювання обов'язку й відповідальності (роз'яснення мети навчальної дисципліни, вимоги до вивчення навчальної дисципліни, заохочення, покарання).

3. Методи контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

1. Поточний контроль знань на лекційних і практичних заняттях (у формі усного опитування, письмових тестів, вирішення практичних завдань) є засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу.

2. Модульний контроль знань (у формі письмової модульної контрольної роботи) є показником якості вивчення окремих розділів, тем і

пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей.

3. Підсумковий контроль знань (у формі заліку) є показником дійсного змісту знань за обсягом, якістю і глибиною та вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичні матеріали до лекційних занять, практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Проблеми аграрного та земельного права» для аспірантів і здобувачів юридичного факультету спеціальності 081 «Право». Упорядники: О.В. Гафурова, М.А. Дейнега. Київ, 2019. 51 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА з навчальної дисципліни «ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ТА ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

До змістовного модуля 1. **Проблеми аграрного права**

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.
4. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 31.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Водний кодекс України від 6 червня 1995р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 24. - Ст.189
10. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Кодекс України про надра від 27 липня 1994р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 36. - Ст.340.

12. Про сільське господарство: Угода СОТ від 15 квітня 1994р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: [http:// zakon. rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
13. Про аквакультуру: Закон України від 18 вересня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 43. – Ст. 616.
14. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
15. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років: Закон України від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 11. – Ст. 52.
16. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року // Голос України. – 1997. – № 150. – 13 серпня.
17. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року // Голос України. – 2003. – 29 липня.
18. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 106. – 11 червня.
19. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 138. – 31 липня.
20. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 268.
21. Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 17 червня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 27.
22. Про ветеринарну медицину : Закон України (у ред. від 16 листопада 1996 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 5–6. – Ст. 53.
23. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 31. – Ст. 419.
24. Про бджільництво : Закон України від 2 лютого 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 21. – Ст. 157.
25. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6 лютого 2003 р. // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 46. – 12 березня.
26. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 8 липня 2011 р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: [http:// zakon. rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
27. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 47. – Ст. 513.
28. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 р. // Голос України. – 2003. – 28 січня.
29. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18 жовтня 2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2005. – 16 листопада.
30. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 38. – Ст. 470.
31. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 22 липня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 41-42. – Ст. 2024.
32. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 50–51. – Ст. 310.
33. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 21. – Ст. 218.
34. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91.
35. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 34. – Ст. 352.
36. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16 червня 2005 р. //

Урядовий кур'єр. – 2005. – № 168. – 7 вересня.

37. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31 травня 2007 р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

38. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин: Закон України від 4 червня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 42. – Ст. 635.

39. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції»: Закон України від 17 липня 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 41. – Ст. 1.

40. Про Єдиний митний тариф: Закон України від 5 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 25. – Ст. 239.

41. Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину: Закон України від 7 травня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 28. – Ст. 134.

42. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур: Закон України від 10 вересня 1999 р. // Офіційний вісник України – 1999. – № 39. – Ст. 389.

43. Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини: Закон України від 30 листопада 2006 року [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

44. Про стандартизацію і сертифікацію : Закон України від 10 травня 1993 року № 46-93 [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

45. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 3 вересня 2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 20-21. – Ст. 721.

46. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України від 23 квітня 2011 р. № 500 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

47. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: постанова Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 р. № 1119 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

48. Про Державне агентство рибного господарства України : Указ Президента України від 16 квітня 2011 р. N 484 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

49. Положення про Державне агентство лісових ресурсів: Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. N 458 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

50. Положення про Державне агентство водних ресурсів: Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. N 453 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

51. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

52. Про утворення територіальних органів Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [Електронний ресурс]. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 87. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

53. Положення про органи рибоохорони Державного агентства рибного господарства України, затверджене Наказом Мінагрополітики та продовольства України від 19.01.2012 № 26 [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/>

54. Положення про обласні управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України затверджені наказом Мінагрополітики та продовольства України від 21 березня 2012р. № 134 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

33. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 73. – Ст. 2715.

55. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 590 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 17. – Ст. 780.

56. Концепція збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року: Наказ Міністерства аграрної політики України від 20 серпня 2003 р. N 280 [Електронний ресурс] // Законодавство України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Основна література:

1. Аграрне право України: підручник / Єрмоленко В.М., Гафурова О.В., Гребенюк М.В. та ін. ; за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010.- 608с.
2. Аграрне право: підручник // за ред. В.П. Жушмана, А.М. Статівки. – Х.: «Право», 2010. – 296с.
3. Аграрне право України: Підручник / В.П. Жушман, В.М. Корнієнко, Г.С. Корнієнко та ін.; за ред. О.О. Погрібного. – К.: Істина, 2006. – 448 с.
4. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика. Монографія // за ред. А.М. Статівки. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2010. – 240с.
5. Ветеринарне право. Підручник / За заг. ред.. В.М. Єрмоленка. – К.: НУБіП України, 2015. – 300с.
6. Гафурова О. В. Сільськогосподарська діяльність (сільськогосподарське виробництво) як об'єкт аграрних правовідносин // Підприємництво, господарство і право. – 2008 - №4. – С. 56-59.
7. Гафурова О.В. Соціальний розвиток села в Україні: теорія та практика правового регулювання прав: монографія / О.В. Гафурова / за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К. : Ірідіум, 2014. – 480 с.
8. Єрмоленко В.М. Правові аспекти поняття «сільське поселення» // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: право / ред. кол. (Д.О. Мельничук (голова). – 2011. - № 157. – С. 66-72
9. Єрмоленко В.М. Характерні особливості сучасних аграрних законів // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право». – 2011. – Вип. 165. – Ч. 1. – С. 53–57.
10. Єрмоленко В. Категорія «Сільськогосподарська діяльність» в аграрному праві // Підприємництво, господарство і право – 2007. – № 4 – С. 124-127.
11. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. – Науково-навчальний посібник / за ред. Н.І. Титової. – Л.: ПАІС, 2005. – 368 с.
12. Коваленко Т.О., Марченко С.І. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України. Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 296с.

13. Мачуська І.Б. Аграрне право: навчальн. посіб.- К.: КНЕУ, 2009. – 273с.
14. Марченко С.І. Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні. Монографія. – К. : ВГЛ «Обрії», 2010. – 199с.
15. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» // за ред. В.В. Носіка. – К.: Кондор, 2004. – 252 с.
16. Науково-практичний коментар Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» / За заг. ред А.М. Статівки. – Х.: Юрайт, 2013. – 432 с.
17. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» / За заг. ред А.М. Статівки // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2005. – № 10. – 350 с.
18. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні / за ред. В.І. Семчика. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2003. – 280 с.
19. Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні /кол. авторів; за ред.. В.І. Семчика. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 264с.
20. Піддубний О.Ю. Проблеми правовідносин у сфері біотехнологій. Монографія – К.: Ірідіум, 2015. – 352с.
21. Правові основи майнових і земельних відносин. Навчальний посібник / за ред. В.М. Єрмоленка. – К: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. – 384 с.
22. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: навчальний посібник/ За ред. А.М. Статівки. – Х.: Юрайт, 2015. – 272с.
23. Святченко Л.О. Правове регулювання цукробуряківництва в Україні. Монографія.- Київ-Ніжин: видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 144с.
24. Синьківський М.П. Правове регулювання ветеринарної справи в Україні: Навч. Посібник. / За заг. ред.. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 224с.
25. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин. Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2007. – 496 с.
26. Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф. Уркевич В.Ю. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення: Навчально-практичний посібник / За заг. ред.. М.В. Шульги. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 464с.

Додаткова література:

1. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності / за ред. В.І.Семчика. – К.: Наукова думка, 1998. – 240 с.
2. Аграрне право України: Підручник. / за ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
3. Аграрне право: Навчальний посібник / за ред. В.П. Жушмана. – Х.: Національна юридична акад. України, 1997. – 230 с.
4. Аграрне право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / за ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х.: «Право», 2003. – 240 с.
5. Аграрное право: Учебник / С.А.Боголюбов, М.М. Бринчук, Н.О. Ведышева и др.; отв.ред. М.И. Палладина, Н.Г. Жаворонкова. – М.: Проспект, 2011. – 432с.
6. Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів. Монографія. – К.: МАУП, 2006. – 200 с.
7. Гафурова О.В. Сільські території: поняття, ознаки, класифікація Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 8 – С. 84-88
8. Гафурова О.В. Сільська поселенська мережа: поняття, склад, проблеми

формування. //Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: право / ред. кол. (Д.О. Мельничук (голова). – 2010. - № 156. – С. 75-82

9. Гафурова О.В. Організаційно-правові проблеми соціального розвитку села, поліпшення життєвого рівня селян і захисту їхніх прав / О.В. Гафурова // Проблеми розвитку аграрного та земельного права України : [моногр.] / [В.І. Семчик, В.М. Єрмоленко, П.Ф. Кулинич та ін.] ; за заг. ред. В.І. Семчика, П.Ф. Кулинича. — К. : Ред. журн. «Право України», 2013. — С. 192–214. — (Вип. 1 : «Академічні правові дослідження» — Дод. до юрид. журн. «Право України»).

10. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика. Монографія – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2005. – 304 с.

11. Єрмоленко В.М. Теоретичні проблеми аграрних майнових правовідносин. Монографія – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2008.- 188с.

12. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: навч.-практ. посібник – Харків.: Одіссей, 2003. – 447 с.

13. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві: правові питання. Монографія / за ред. В.І. Семчика. – К.: ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2008. – 252с.

14. Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий. Монография. – СПД-ФЛ Чальцев А.В., 2006. – 208 с.

15. Муді Р., Поліводський О. Експортно-імпортні операції з країнами ЄС: сільськогосподарська продукція (посібник з правових питань). – К.: Європейська Комісія, 2005. – 106 с.

16. Піддубний О.Ю. Державні сільськогосподарські інспекції в Україні: стан та можливості удосконалення правового регулювання. Монографія. – К.: Ірідіум, 2009. – 128 с.

17. Полюхович Л.І. Організаційно-правові питання виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції у контексті вимог СОТ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Полюхович Лідія Іванівна. — Х., 2014. —226 с.

18. Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства. / за ред. А.П. Гетьмана, В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 624 с.

19. Правові засади інноваційного розвитку в сільському господарстві України / за ред. В.І. Семчика. – К.: ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2010. – 456с.

20. Стативка А.Н. Договоры в агропромышленном комплексе Украины в условиях рынка. – Харьков: Право, 1997. – 237 с.

21. Стативка А.Н. Новые виды договорных отношений с участием аграрных товаропроизводителей. – Х.: Право. – 1999.

22. Уркевич В.Ю. Становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: деякі правові аспекти. Монографія. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 120 с.

23. Федорович В. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні. – Л.: Атлас, 1998. – 142 с. .

До змістовного модуля 2. Проблеми земельного права

Основна

Підручники та навчальні посібники:

1. Земельне право : підручник / М.В. Шульга, Н.О. Багай, В.І. Гордєєв та ін. ; за ред. М.В. Шульги. – Х. : Право, 2013. – 520 с.
2. Мірошніченко А.М. Земельне право України: Підручник. – К. : Алерта; Центр учбової літератури, 2011. – 680 с.
3. Земельне право України: Підручник / За ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. – Вид. 2, перероб. і доп. – К. : Істина, 2009. – 600 с.
4. Земельне право України: Академічний курс: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга та ін. ; за ред. В.І. Семчика. – К. : Ін Юре, 2008. – 600 с.
5. Земельне право України: підруч. / Г.І. Балюк, Т.О. Коваленко, В.В. Носік та ін. ; за ред. В.В. Носіка]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 511 с.
6. Земельне право України: Навчальний посібник. - К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2007. – 432 с.
7. Крассов О.И. Земельное право: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2007. – 671 с.
8. Ерофеев В.Г. Земельное право России : учебник для вузов / Б.В. Ерофеев. – 11-е изд., перераб. и доп. – М. : Эксмо, 2009. – 496 с.
9. Земельное право : учебник / под. Ред. Г.Е. Быстрова, Р.К. Гусева; А.В. Бабанов [и др.]. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 712 с.
10. Земельное право. Учебник для вузов. Руководитель авторского коллектива и отв. ред. С.А. Боголюбов. – М. : Издательская группа Норма-Инфра, 1998. – 400 с.
11. Земельное право России. Учебник по специальности «Правоведение» / Под редакцией В.В. Петрова. - М. : Стоглавь, 1995. – 300 с.
12. Земельное право / Ред. Г.А. Аксененок. – М. : Юридическая литература, 1972. – 232 с.
13. Бусуйок Д.В. Правове регулювання виникнення, здійснення та припинення прав на землю : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Д.В. Бусуйок; ред.: П.Ф. Кулинич; НАН України. К. : Київ. ун-т права, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 184 с.
14. Мірошніченко А.М. Земельне право України: Навчальний посібник. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2007. – 432 с.
15. Правові основи майнових і земельних відносин» : Навчальний посібник: Колектив авторів; За заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Магістр – ХХІ сторіччя, 2006. – 383 с.
16. Природноресурсове право України: Навч. посіб. / За ред. І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2005. – 376 с.
17. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України : науково-навч. посібник / за ред. Н.І. Титової. – Львів, 2005. – 368 с.
18. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов. Учебное пособие. Под ред. Погрєбного А.А. и Каракаша И.И. – Х. : Одиссей, 2000. – 368 с.
19. Андрейцев В.І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: навч.-практ. посіб. / В.І. Андрейцев. – К. : Істина, 1999. – 390 с.
20. Земельний кодекс України [Текст] : коментар / Г.М. Беженар [та ін.] ; ред.: А. П. Гетьман, М. В. Шульга. – Х. : Одиссей, 2002. – 600 с.
21. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України : (за станом нормат.-прав. актів та суд. практики на 1 вересня 2011р.) / А.М. Мірошніченко, Р.І. Марусенко. - К.: Правова єдність, 2011. – 520 с.
22. Земельний кодекс України з постатейними матеріалами: Збірник нормативно-правових актів та матеріалів судової практики: Видання 2-е. За станом нормативно-правових актів та актів органів судової влади на 1 лютого 2007 року / Упорядник

А.М. Мірошніченко. Науковий редактор В.В. Носік. – К. : Фізична особа-суб'єкт видавничої справи Романчук Р.С., 2007. – 720.

23. Земельний кодекс України: Наук.-практ. коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 896 с.

Допоміжна

Навчально-наукова література:

1. Алексеева С. Види земельних сервитутів і їх класифікація // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 5. – С. 30–33.

2. Балюк Г.І. Проблеми розмежування земель державної та комунальної власності (межування земель) / Г.І. Балюк // Земельне право України: теорія і практика. – 2007. – №1. – С. 12–18.

3. Балюк Г.І. Проблеми соціальної ефективності діяльності прокуратури по нагляду за додержанням і застосуванням земельного законодавства / Г.І. Балюк // Земельне право України. – 2006. – № 6. – С. 49–56.

4. Бахуринська М.М. Концесія як перспективна правова форма землекористування / М.М. Бахуринська // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – Вип. 31. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. – С. 380–388.

5. Бахуринська М.М. Правові засади концесії земельної ділянки за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / М.М. Бахуринська. – К., 2008. – 20 с.

6. Беженар Г.М. Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Г.М. Беженар. – К., 2007. – 20 с.

7. Бердников Є. Трансформація інституту постійного землекористування у зв'язку з прийняттям нового Земельного кодексу України / Є. Бердников, П. Пастушенко // Право України. – 2004. – №2. – С. 60–66.

8. Бондар О.Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / О.Г. Бондар. – К., 2005. – 20 с.

9. Бондар Л.О. Правове регулювання справляння земельного податку за намиті або насипані (штучно утворені) земельні ділянки / Л.О. Бондар // Земельне право України: теорія і практика. – 2007. – №1. – С. 47–51.

10. Булах І.Г. Правове регулювання використання та охорони земель оздоровчого призначення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / І.Г. Булах. – Донецьк, 2010. – 19 с.

11. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України: Монографія / Д. В. Бусуйок. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 144 с.

12. Бусуйок Д. Правові засади імплементації понять «емфітевзис» та «суперфіцій» у земельне право України: сучасний стан та перспективи розвитку / Д.В. Бусуйок // Право України. – 2006. – № 8. – С. 102–104.

13. Бусуйок Д. Правові підстави обмеження прав на землю / Д.В. Бусуйок // Право України. – 2004. – № 9. – С. 97–100.

14. Бусуйок Д. Шляхи удосконалення законодавчого регулювання грошової оцінки земельних ділянок / Д.В. Бусуйок // Право України. – 2010. – № 3. – С. 166–173.

15. Вівчаренко О. Проблеми гарантій охорони права власності на землю в Україні / О. Вівчаренко // Право України. – 2003. – № 12. – С. 88–93.

16. Гапотченко Т.М. Особливості правового режиму земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 /

Т.М. Гапотченко. – Х., 2007. – 20 с.

17. Гетьман А. Методологічні аспекти розвитку науки про земельне право / А. Гетьман // Право України. – 2009. – № 9. – С. 15–18.

18. Глотова О.В. Правове регулювання угод із земельними ділянками в Україні: монографія. – Одеса, 2008. – 256 с.

19. Годованюк А.Й. Правовий режим земель природно-заповідного фонду : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / А.Й. Годованюк. – К., 2008. – 19 с

20. Грабовець Н.О. Правове забезпечення основних видів земельно-кадастрової діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Н.О. Грабовець. – К., 2011. – 18 с.

21. Греков Л.Д.. Проблеми постресторформеного вдосконалення державної політики щодо земельних відносин і землекористування в аграрній сфері / Л.Д. Греков, А.М. Мірошніченко, А.Д. Юрченко // Земельне право України: теорія і практика. – 2008. – № 2. – С. 28–41.

22. Греков Л. Економічне стимулювання раціонального використання земель / Л. Греков, А. Мірошніченко, А. Юрченко // Землевпорядний вісник. – 2008. – № 1. – С. 34–38.

23. Гринько С.В. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» : замість коментарю / С.В. Гринько // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2005. – Вип. 65. – С. 26–35.

24. Гринько С.В. Правові аспекти реєстрації прав на землю: Монографія / С.В. Гринько. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 172 с.

25. Гуревський В.К. Особливості придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод / В.К. Гуревський // Земельне право. – 2006. – № 1. – С. 5–14.

26. Гуревський В.К. Право власника на забудову земельної ділянки / В.К. Гуревський // Земельне право України : теорія і практика. – 2007. – № 1. – С. 19–24.

27. Добряк Д.С. Методичні засади економічної оцінки сільськогосподарських угідь / Д.С. Добряк, А.Г. Мартин // Землеустрій і кадастр. – 2009. – № 3. – С. 3–7.

28. Дорош Й. Формування та облік обмежень у використанні земельних ділянок / Й. Дорош // Землевпорядний вісник. – 2006. – № 2. – С. 61–63.

29. Єлісеєва О.В. Припинення права приватної власності на земельну ділянку за законодавством України : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.06 / О.В. Єлісеєва. – К., 2006. – 20 с.

30. Єрмоленко В. Земельні ресурси в майновому обороті // Право України. – 2004. – № 6. – С. 43–46.

31. Єрмоленко В. До питання нормативного визначення поняття «земельні відносини» // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 8. – С. 70–71.

32. Єрмоленко В. Правові проблеми добровільної відмови від земельної ділянки сільськогосподарського призначення // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 7. – С. 116–119.

33. Єрмоленко В. М. Проблемні питання «мораторію» на відчуження земель сільськогосподарського призначення // Українське комерційне право. – 2010. – № 10. – С. 11–18.

34. Заєць О.І. Правові аспекти земельної реформи в Україні : монографія. – К., 2006. – 185 с.

35. Земельний кадастр: проблеми реформування та автоматизації [Текст] / Л.Я. Новаковський, А.М. Третяк, А.М. Муховиков, В.О. Леоніць ; за ред. Л.Я. Новаковського. – К. : Урожай, 2008. – 184 с.

36. Іванова Є.О. Правове регулювання використання земель житлової та громадської забудови у містах України : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Є.О. Іванова. – Х., 2007. – 18 с.

37. Іванова Є. Правові засади оцінки земель населених пунктів / Є. Іванова //

Юридический вестник. – 2005. – № 1. – С. 102–106.

38. Іванова Є.О. Правові підстави використання земель житлової і громадської забудови у містах / Є.О. Іванова // Земельне право України. – 2006. – № 4. – С. 18–27.

39. Ільків Н.В. Окремі процесуальні аспекти судового вирішення земельних спорів / Н.В. Ільків, О.В. Ільницький // Земельне право України. – 2006. – № 8. – С. 10–17.

40. Канааш О. Бонітування ґрунтів: пропонуються зміни системи. Чого вони варті? / О. Канааш // Землевпорядний вісник. – 2008. – № 5. – С. 46–50.

41. Коваленко Т. Проблеми гарантування земельних прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи / Т. Коваленко // Право України. – 2006. – № 12. – С. 83–86.

42. Ковальський Д.В. Земельно–процесуальні правовідносини : монографія / Д.В. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 176 с.

43. Ковальчук Т.Г. Окремі питання правового регулювання інституційно–функціонального забезпечення ефективного використання, відтворення та охорони земель сільськогосподарського призначення / Т.Г. Ковальчук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2005. – Вип. 66. – С. 75–81.

44. Ковальчук Т.Г. Правові аспекти юридичних засобів охорони земель / Т.Г. Ковальчук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Юридичні науки. – 2004. – Вип. 60. – С. 68–72.

45. Костяшкін І.О. Право загального землекористування громадян : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / І.О. Костяшкін. – К., 2005. – 20 с.

46. Костяшкін І.О. Правові аспекти зміни колективної власності на землю в Україні / І.О. Костяшкін // Земельне право України. – 2007. – № 8–9. – С. 33–39.

47. Кудінов В. Правове регулювання земельної реформи в Україні: окремі аспекти / В. Кудінов // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 12. – С. 211–214.

48. Кулинич П. Визначення цільового призначення земельних ділянок при видачі селянам державних актів на право власності на землю / П. Кулинич // Приватизація землі: закон, практика, проблеми. – 2004. – № 4. – С. 9–16.

49. Кулинич П.Ф. Об'єкти правової охорони земель сільськогосподарського призначення: теоретичний аспект / П.Ф. Кулинич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 12. – С. 51–61.

50. Кулинич П.Ф. Розмежування земель державної і комунальної власності: закон, практика, шляхи вдосконалення / П.Ф. Кулинич // Земельне право України: теорія і практика. – 2007. – № 6. – С. 45–51.

51. Кулинич П.Ф. Право добросусідства за земельним законодавством України / П.Ф. Кулинич // Земельне право. – 2006. – № 1. – С. 25–33.

52. Лейба Л.В. Земельні спори та порядок їх вирішення: монографія / Л. В. Лейба; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. - Х. : Право, 2007. – 160 с.

53. Лейба Л.В. Проблеми гарантування земельних прав / Л.В. Лейба // Земельне право України. – 2006. – № 9. – С. 19–21.

54. Лихогруд М. Концептуальні засади ведення державного земельного кадастру в Україні / М. Лихогруд // Землевпорядний вісник. – 2006. – № 3. – С. 5–9.

55. Лісова Т.В. Правове забезпечення землеустрою в Україні : монографія / Т.В. Лісова. – Х. : ЗАТ «Харківська друкарня № 16», 2005. – 168 с.

56. Луначенко А.В. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення // Земельне право. – 2006. – № 1. – С. 56–64.

57. Малий В.Ю. Правове регулювання іпотеки землі в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / В.Ю. Малий. – К., 2007. – 20 с.

58. Марич Х.М. Правовий режим національних природних парків України (на матеріалах Карпатського регіону України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Х.М. Марич. – Х., 2007. – 20 с.

59. Марусенко Р.І. Правові аспекти земельних сервітутів в Україні : автореф. дис.

- ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Р.І. Марусенко – К., 2005. – 19 с.
60. Мерзляк А.В. Земельний кадастр у структурі державного управління земельними ресурсами : монографія / А.В. Мерзляк, В.А. Боклаг. – Запоріжжя, 2008. – 100 с.
61. Меркулова О., Мірошніченко А. Правовий режим несільськогосподарських угідь, що були передані у колективну власність сільськогосподарських підприємств / О. Меркулова, А. Мірошніченко // Земельне право України. – 2007. – № 8–9. – С. 40–50.
62. Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: Монографія / А.М. Мірошніченко. – К. : Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2009. – 268 с.
63. Мірошніченко А.М. Досвід деяких зарубіжних країн у визначенні правового режиму прибудинкових земельних ділянок багатоквартирних житлових будинків / А.М. Мірошніченко // Земельне право України. – 2006. – № 7. – С. 45–55.
64. Мірошніченко А.М. Нормування як засіб правового регулювання земельних відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / А.М. Мірошніченко. – К., 2004. – 19 с.
65. Мірошніченко А.М. Соціально–економічні та правові аспекти мораторію на відчуження приватних земель сільськогосподарського призначення / А.М. Мірошніченко, А.Д. Юрченко // Бюлетень Міністерства юстиції. – 2006. – №12. – С. 59–75.
66. Носік В.В. Власність і право власності на землю: методологія, теорія і практика / В.В. Носік // Земельне право України: теорія і практика. – 2007. – № 1. – С. 3–11; № 3. – С. 3–9.
67. Носік В. Щодо правової природи земельної частки (паю) / В. Носік, Т. Коваленко // Право України. – 2000. – № 3. – Ст. 48–53.
68. Носік В.В. Оформлення і переоформлення прав на землю: юридичний факт, право чи обов'язок? / В.В. Носік // Право України. – 2004. – № 5. – С. 127–131.
69. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу : монографія / В.В. Носік. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
70. Носік В. Правовий режим земельної ділянки для особистого селянського господарства / В.В. Носік // Приватизація землі: закон, практика, проблеми. – 2005. – № 5. – С. 26–30.
71. Носік В.В. Правові питання державної землевпорядної експертизи / В.В. Носік // Право України. – 2003. – № 1. – С. 63–67.
72. Общая теория советского земельного права / [ред. Г.А. Аксененок, И.А. Иконницкая, Н.И. Краснов]; Ин-т государства и права АН СССР. – М. : Наука, 1983. – 357 с.
73. Пащенко О.М. Особливості правового режиму земель оборони // Земельне право України: теорія і практика / О.М. Пащенко. – 2007. – №1. – С. 32–36.
74. Пейчев К.П. Правове регулювання відчуження земельних ділянок : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / К.П. Пейчев. – Х., 2005. – 20 с.
75. Петлюк Ю.С. Правовий режим земель оздоровчого призначення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Ю.С. Петлюк. – К., 2009. – 16 с.
76. Погрібний С.О. Право земельного сервітуту за українським земельним законодавством / С.О. Погрібний // Земельне право. – 2006. – № 1. – С. 34–41.
77. Ріпенко А.І. Правове регулювання використання земель житлової та громадської забудови для благоустрою : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / А.І. Ріпенко. – К., 2010. – 20 с.
78. Санніков Д.В. Правовий режим земельних ділянок для садівництва громадян : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Д.В. Санніков. – Х., 2009. – 19 с.
79. Сенчук В.В. Сучасні проблеми правового регулювання реєстрації нерухомого майна та прав на нього в Україні / В.В. Сенчук // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2008. – № 3. – С. 103–109.
80. Старостенко Д.М. Правове регулювання межування земель в Україні :

автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Д.М. Старостенко. – К., 2009. – 18 с.

81. Стасюк Р. Відповідальність за земельні правопорушення // Юридична Україна. – 2003. – № 4. – С. 61–64.

82. Уркевич В. Про правове регулювання користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб / В. Уркевич // Юридичний радник. – 2009. – № 2.

83. Федорович В.І. Добросусідство як інститут земельного права України / В.І. Федорович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2006. – Випуск 42. – С. 257–262.

84. Федорович В.І. Права на землю невластників земельних ділянок / В.І. Федорович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2002. – Випуск 37. – С. 378–382.

85. Федорович В.І. Право земельного сервітуту за законодавством України / В.І. Федорович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Випуск 40. – С. 318–324.

86. Шульга М.В. Питання приватизації земельних ділянок громадянами / М.В. Шульга // Земельне право України: проблеми теорії та практики. – 2007. – № 4–5. – С. 47–56.

87. Шульга М.В. Особливості правової регламентації земельних відносин в Україні / М.В. Шульга // Судова практика. – 2010. – № 7. – С. 15–19.

88. Шульга М.В. Землі сільськогосподарського призначення - основа продовольственої безпеки України / М.В. Шульга // Ежегодник украинского права. – 2012. – № 4. – X. : Право, 2012. – С.469–474.

89. Шульга М.В. Состояние развития земельного права Украины / М.В. Шульга // Право Украины. – 2012. – №№ 7–8. – С. 157–177.

90. Шульга М.В. Земельна ділянка як об'єкт цивільних прав / М.В. Шульга // Правове життя сучасної України: Т. 3. – О. : Фенікс, 2012. – С. 408–409.

91. Шульга М.В. Состояние развития земельного права / М.В. Шульга // Ежегодник украинского права. – 2013. – № 5. – X. : Право, 2013. – С. 516–539.

92. Шульга А.М. Проблеми відповідальності за самовільне зайняття земельних ділянок / Т.М. Шульга // Земельне право. – 2006. – № 1. – С. 65–70.

93. Юрченко А.Д. До питання переоформлення правостановлюючих документів на землю у випадках укладення цивільно-правових угод (полемічні погляди) / А.Д. Юрченко // Землевпорядний вісник. – 2005. – № 1. – С. 71–72.

94. Яніцький В.П. Порядок набуття права власності на земельну ділянку в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / В.П. Яніцький. – К., 2007. – 18 с.

95. Яценко Д.М. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Д.М. Яценко. – К., 2010. – 16 с.

Дисертації

на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право»

1. Арнаут А.Г. Земельна реформа в Україні та Румунії: порівняльний аналіз законодавства : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2007.

2. Барабаш Н.П. Правовий режим земель, наданих для користування надрами : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». – 2012.

3. Бахуринська М.М. Правові засади концесії земельної ділянки за законодавством України : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2008.
4. Бевз О.В. Правовий режим земель історико-культурного призначення в Україні (історичні ареали населених місць) : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2013.
5. Беженар Г.М. Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2007.
6. Бондар В.В. Правовий режим земель міжнародних автомобільних транспортних коридорів в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2008.
7. Бондар О.Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2005.
8. Бондарчук Н.В. Правовий режим земель авіаційного транспорту України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2011.
9. Булах І.Г. Правове регулювання використання та охорони земель оздоровчого призначення : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеський державний ун-т внутрішніх справ. – 2010.
10. Бусуйок Д.В. Правове регулювання обмежень прав на землю в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2005.
11. Вівчаренко О.А. Гарантії права власності на землю в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2005.
12. Вівчаренко О.А. Правова охорона земель України : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2013.
13. Вовк О.М. Право громадян на землю в сільській місцевості : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1997.
14. Воскобійник М.В. Правове забезпечення формування комунальної власності на землю : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2007.
15. Гальчинська Н.Ю. Правовий режим земель промислових зон в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Одеська юридична академія». – 2011.
16. Гапотченко Т.М. Особливості правового режиму земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2007.
17. Ілотова О.В. Правове регулювання правочинів щодо земельних ділянок в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2004.
18. Годованюк А.Й. Правовий режим земель природно-заповідного фонду : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2008.
19. Гоштинар С.Л. Правове регулювання ведення державного земельного кадастру в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2008.
20. Грабовець Н.О. Правове забезпечення основних видів земельно-кадастрової діяльності в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2011.
21. Гринько С.В. Правові аспекти реєстрації прав на землю : Дис.... канд. юрид.

наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2003.

22. Грищук Н.В. Правове регулювання іпотеки землі за законодавством України та ФРН: порівняльно-правовий аналіз : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний аграрний ун-т України. – 2007.

23. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська державна юридична академія. – 1999.

24. Даниленко Б.В. Еколого-правове забезпечення сталого сільськогосподарського землекористування : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». – 2012.

25. Данилів В.Я. Земельні правовідносини в сільськогосподарських підприємствах : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2010.

26. Данилко Н.І. Реалізація повноважень органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Одеська юридична академія». – 2013.

27. Дейнега М.А. Правове регулювання меліорації земель сільськогосподарського призначення в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2012.

28. Джавадов Хікмет Аловсат огли. Цивільно-правова відповідальність за порушення земельного законодавства (на прикладі України, Азербайджану та Росії) : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2008.

29. Донець О.В. Правовий режим земель історико-культурного призначення : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2010.

30. Дремлюга К.О. Підстави набуття прав на землю громадянами України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2010.

31. Єлісеєва О.В. Припинення права приватної власності на земельну ділянку за законодавством України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2006.

32. Єлькін Є.В. Правове регулювання ландшафтного використання та охорони земель в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2012.

33. Заєць О.І. Правові аспекти земельної реформи в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 1999.

34. Заставська Л.П. Право власності на землю в Україні (розвиток та основні риси) : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2003.

35. Іванова Є.О. Правове регулювання використання земель житлової та громадської забудови у містах України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2007.

36. Ільницька Н.В. Оренда земель сільськогосподарського призначення: правові аспекти : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – 2001.

37. Книш В.В. Принципи земельного права : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – 2006.

38. Ковальський Д.В. Земельно-процесуальні правовідносини : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2006.

39. Когут Н.Д. Правове забезпечення безоплатної приватизації земель в Україні :

Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2011.

40. Комарова О.С. Правове регулювання залучення земельних ділянок комунальної форми власності у господарський обіг : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2012.

41. Конишева О.В. Правове забезпечення запобігання деградації земель сільськогосподарського призначення : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2002.

42. Кононов В.В. Правовий режим земель прибережних захисних смуг в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2013.

43. Костяшкін І.О. Право загального землекористування громадян: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06/ Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2005.

44. Кравченко С.Д. Контроль за охороною та використанням земель житлової та іпромдської забудови в містах України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2010.

45. Кудінов В.О. Правове регулювання земельної реформи в Україні в умовах євроінтеграції : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2010.

46. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2012.

47. Лейба Л.В. Правове регулювання вирішення земельних спорів : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2005.

48. Лисанець О.С. Земельно-правові засади городництва громадян : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2006.

49. Лисенко Я.О. Правове регулювання земельних юрисдикційних відносин в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2011.

50. Литвинець В.М. Право територіальної громади села на землю : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2011.

51. Лісова Т.В. Правове регулювання землеустрою: Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.06/ Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2005.

52. Луняченко А.В. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, які належать громадянам на праві власності : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2002.

53. Макаренко О.Ю. Правовий режим земель, наданих для використання надр: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06/ Національний ун-т «Одеська юридична академія». – 2011.

54. Максименко М.І. Правове забезпечення оптимізації структури землекористування в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2013.

55. Малий В.Ю. Правове регулювання іпотеки землі в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2007.

56. Марусенко Р.І. Правові аспекти земельних сервітутів в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2006.

57. Мироненко І.В. Зміст та межі здійснення права приватної власності на землю в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2008.

58. Мірошніченко А.М. Нормування як засіб правового регулювання земельних

відносин : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2004.

59. Мірошниченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2009.

60. Настечко К.О. Оформлення прав на земельні ділянки: правові та організаційні питання : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2010.

61. Настіна О.І. Право державної власності на землю в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2011.

62. Носік В.В. Проблеми здійснення права власності на землю Українського народу : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2007.

63. Оверковська Т.К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2008.

64. Палій Н.І. Правове регулювання використання та охорони земель рекреаційного призначення : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Одеська юридична академія». – 2011.

65. Пащенко О.М. Розвиток і кодифікація земельного законодавства України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2001.

66. Пейчев К.П. Правове регулювання відчуження земельних ділянок : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2005.

67. Петлюк Ю.С. Правовий режим земель оздоровчого призначення : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2009.

68. Піфко О.О. Реєстрація прав на землю у країнах Європи: порівняльний аналіз : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Ужгородський національний ун-т. – 2011.

69. Правдюк В.М. Поділ земель України за цільовим призначенням за законодавством України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2012.

70. Ришкова Л.В. Правове регулювання охорони та використання особливо цінних земель : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2010.

71. Ріпенко А.І. Правове регулювання використання земель житлової та громадської забудови для благоустрою : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Одеська національна юридична академія. – 2010.

72. Романюк М.В. Правовий режим земель оборони : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – 2013.

73. Савчак В.В. Обтяження прав на землю за земельним законодавством України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. – 2013.

74. Санніков Д.В. Правовий режим земельних ділянок для садів ництва громадян : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2009.

75. Саркісова Т.Б. Цивільно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2012.

76. Сидор В.Д. Правові засади застави земельних ділянок сільськогосподарського

призначення в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2005.

77. Сидор В.Д. Теоретичні проблеми розвитку земельного законодавства України : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Одеська юридична академія». – 2012.

78. Скляр М.М. Правовий режим земель рекреаційного призначення : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун і біоресурсів і природокористування України. – 2012.

79. Старостенко Д.М. Правове регулювання межування земель в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2010.

80. Федотова О.С. Правовий режим земель річкового та мирського транспорту України : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06/ Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2013.

81. Філюк П.Т. Юридичне забезпечення захисту земельних прав і громадян : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2010.

82. Хом'яченко С.І. Правове забезпечення контролю за використанням та охороною земель в Україні : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2004.

83. Чау Тхі Хань Ван. Земельне законодавство Соціалістичної Республіки В'єтнам і України: порівняльно-правовий аналіз : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична ака- іішія України ім. Ярослава Мудрого. – 2007.

84. Черкаська Н.В. Обмеження прав на земельні ділянки : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 2008.

85. Черногуз А.Ф. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам за земельним законодавством України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2012.

86. Швець В.Д. Органи державної влади України як суб'єкти земельних правовідносин : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2009.

87. Шевцова Ю.В. Правове регулювання земельних заставних відносин в Україні : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2008.

88. Шульга М.В. Актуальні проблеми правового регулювання земельних відносин в сучасних умовах : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1998.

Дисертації

на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право»

1. Вівчаренко О.А. Правова охорона земель України : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2013.

2. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – 2012.

3. Мірошниченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2009.

4. Носік В.В. Проблеми здійснення права власності на землю українського народу

: Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06/ Київський національний ун-тім. Тараса Шевченка. – 2007.

5. Сидор В.Д. Теоретичні проблеми розвитку земельного законодавства України : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Національний ун-т «Одеська юридична академія». – 2012.

6. Шульга М.В. Актуальні проблеми правового регулювання земельних відносин в сучасних умовах : Дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – 1998.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main> – інформаційно-пошукова система по законодавству;

<http://search.ligazakon.ua> – інформаційно-пошукова система по законодавству;

<http://www.legal.com.ua> – інформаційно-пошукова система по законодавству;

<http://www.leonorm.com> – нормативні документи зі стандартизації;

<http://www.building.kharkov.ua> – нормативні документи у галузі будівництва;

<http://dnor.com.ua> – нормативні акти з охорони праці.

2. Органи влади:

<http://portal.rada.gov.ua> – Верховна Рада України;

<http://www.president.gov.ua> – Президент України;

<http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України;

<https://agro.me.gov.ua> – Міністерство аграрної політики та продовольства України;

<https://mer.gov.ua> – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України;

<http://www.land.gov.ua> – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру;

<http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд;

<http://www.reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень.